

УДК 338.432

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

ПОЛЩУК О.В.,
кандидат
економічних наук,
доцент
кафедри
міжнародних
економічних
відносин і бізнесу
Інституту
міжнародних
відносин
Національного
авіаційного
університету

Стаття присвячена дослідженню та аналізу глобальних інновацій, як ефективного важеля розвитку країн, для подальшого впливу на поліпшення політики країни стосовно даного процесу.

Ключові слова: глобалізація; інновації; Глобальний інноваційний індекс (GII); державні програми, економічні важелі розвитку; бізнес-програми .

Постановка проблеми. Динаміка економічного розвитку країн в сучасних умовах усе більше залежить від технологічних зрушень на базі інновацій. Формування інноваційної моделі розвитку – ключова економічна проблема сучасності. Інновації в даний час є вирішальним фактором у зростанні динамічного кластеру країн, які підтримують політику розширення прав і можливостей спільноти за межами національних кордонів. Це пріоритетна здатність вирішувати проблеми на всіх рівнях-особистості: соціальному, регіональному, глобальному тощо. Впровадження інноваційних технологій, все частіше розглядається як єдиний спосіб підвищення конкурентоспроможності будь-якої країни. Недостатня увага з боку держави до процесу інноваційної діяльності країни гальмує її розвиток не тільки в середині країни, а й ззовні, це також негативно впливає на імідж країни, на її інвестиційні процеси тощо. Саме дослідженням процесу інновацій на внутрішньому ринку, присвячено багато наукових праць та робіт, але потрібно аналізувати й інноваційні можливості за показниками всесвітніх міжнародних інституцій, та робити відповідні висно-

вки для покращення рейтингів у світових показниках, що безпосередньо впливають і на внутрішні реструктуризаційні процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню сутності та структури інноваційного потенціалу, визначенню факторів, що на нього впливають, розробці методичних підходів до його оцінки, присвячено праці багатьох видатних науковців та дослідників таких, як: Геєць В.М., Чухрай Н.І., Посилкіна О.В., Ілляшенко С.М., Галушка Є.С., Ковальова В., Новікова І.В., Федоніна О.С., Лапіна Н.І., Пригожина А.І., Кутейнікова А.А., Краснокутської Н.В., Лузіна А.Є., Гуніна В.Н. та інші. В своїх працях дослідники аналізують та дають оцінку сучасному стану та теоретичним аспектам інноваційної діяльності, але мало оцінюють вектори інноваційного порту, тобто адаптації зовнішніх технологій та розробки і трансферту внутрішніх. Не досліджуючи світовий глобальний ринок інновацій та місця України на ньому важко розуміти до якого вектору має рухатись інноваційний процес в середині країни.

Мета статті. Поступово змінюється географія країн щодо процесу розвитку інноваційної діяльності. Більшість країн згідно статистичних показників намагаються займати знакові місця у різних рейтингах інноваційного потенціалу та результатів інноваційної діяльності. Це дозволяє звернути увагу на сучасні процеси трансформації в розвитку країн світу та зближує інтереси до співробітництва в інноваційних програмах. Наукові дослідження і розробки тепер більш відкриті, незалежно від географічного розташування. В глобалізованому суспільстві розмаїтість діючих інноваційних програм в розвинених країнах сприяє збагаченню інноваційного ландшафту в країнах що розвиваються.

Можна стверджувати, що кожен має шанс виграти від глобального інноваційного співробітництва. Уряди країн повинні підходити до глобальної інновації з позитивними пропозиціями до розвитку та удосконалювати політику держави з підтримки інноваційного процесу в країні. Дане дослідження базується на дослідженні рейтингових місць країн, які досягли найвищого успіху в інноваційному трансформативному процесі. Ставиться за мету показати за рахунок яких векторів, і на базі чого країнам вдається показати топові рейтинги, а також оцінити місце України в процесах інноваційного розвитку. Інноваційність є визначальною характеристикою сучасних науково-технічних, виробничих, соціально-економічних та усіх сус-

пільних процесів. Від оволодіння інноваційними механізмами розвитку залежить доля України: чи рухатиметься вона в напрямі входження до числа розвинених країн, чи залишиться стагнувчою країною на узбіччі науково-технічного і соціального прогресу.

Виклад основного матеріалу. Для активізації інноваційної діяльності в економічних системах різних рівнів, існує багато як класичних, так і якісно нових інструментів, але саме наявність науково обґрунтованих підходів до формування інноваційної моделі, збалансованих механізмів підвищення рівня інноваційної спроможності, професійного управління інноваційною стратегією – суттєво впливає на темпи економічного розвитку будь-якої країни.

Одним з найвідоміших показників вимірювання інноваційної активності країн є Глобальний інноваційний індекс (GII). Цей індекс отримав широке визнання в якості найважливішого джерела інформації щодо інноваційної діяльності, а також виступає корисним контролюючим інструментом для директивних органів будь-якої країни та світу в цілому. «GII» є спільною публікацією - доповіддю BOIB, Корнельського університету і школи бізнесу INSEAD. В даній щорічній доповіді наводяться річні рейтинги щодо інноваційного потенціалу та результатів інноваційної діяльності різних країн світу [1].

Інновації є найважливішим стимулом економічного зростання і процвітання. «GII» покликаний удосконалити систему оцінки результатів інноваційної діяльності та поліпшити розуміння ролі інновацій в діяльності країн світу. Визнаючи необхідність більш широкого підходу до інновацій, що застосовується як до країн з розвинутою економікою, так і до країн з перехідним ринком, автори «GII» використовують показники, що виходять за межі традиційної системи кількісної оцінки результатів інноваційної діяльності, наприклад, таких як, обсяг НДДКР в країні. Основне завдання оцінки рівня інноваційного розвитку країн полягає в тому, щоб знайти інструменти для виміру рівня інновацій у сучасному світі.

Нещодавно було опубліковано доповідь з інноваційної активності країн за 2016 рік. Глобальний інноваційний індекс 2016 року було розглянуто за рейтингом 128 країн світу. Очолили перші щаблі рейтингу такі країни, як: Швейцарія, Швеція, Великобританія, Сполучені Штати Америки, Фінляндія та Сінгапур. У порівнянні з рейтингом ми-

нулого року Швеція піднялася з третього місця на друге, потіснивши Великобританію. При цьому США піднялися на одну сходинку – з п'ятого місця на четверте, – потіснивши вниз Нідерланди, які стали дев'ятими. Як відомо, Швейцарія вже кілька років поспіль лідирує, залишаючись головним новатором в світі. На особливу увагу, заслуговує (відповідно до «ГП» 2016 року), що вперше до групи високорозвинених держав, які незмінно очолюють найвищий рейтинг, приєднався і Китай. Країна увійшла в число 25 провідних новаторів світу. Потенціал країни в області інновацій постійно зростає. Цього року КНР увійшла в першу групу з 25 глобальних новаторів, ставши першою країною із середнім рівнем доходу, яка домоглася такого вражаючого успіху [1].

Глобальний інноваційний індекс базується на оцінці багатьох субіндексів, які в кінцевому результаті впливають на місце розташування країни у відповідному рейтингу. Одним з таких відомих субіндексів є «якість інновацій», це доволі новий вимірник, але він вже показує можливість створення конкуренції серед багатьох країн глобального ринку. В показнику «якості інновацій», рейтинг очолили такі країни як: Японія, США, Сполучене Королівство і Німеччина. Цей важливий індикатор відображає рівень розвитку вищої освіти, число наукових публікацій, кількість поданих міжнародних заявок на патенти тощо.

Впровадження уточнених показників інноваційної діяльності в цьому році допомагає, наприклад, США зберігати своє провідне становище в рейтингу інновацій, але є й чотири виключення, т.б. показника які применшують значимість країни на світовій арені. В такому субіндексі з дослідження освітніх процесів, як «Освіта» - США знаходиться лише на 39 місці, «вища освіта» – 50 місце в рейтингу, «екологія» займає 60 місце, нематеріальні активи (45-е) [1]. Але на рівні глобального індикатора показника інноваційного розвитку, не зменшуючи можливості завдяки наведеним субіндексам, США займає перше місце в десятці з рейтингу університетів бізнес-інкубаторів, інститутів венчурного капіталу щодо витрат на комп'ютерне і програмне забезпечення, тощо. Як приклад, можна навести дані індійського бізнес-інкубатору який в своїх доповідях – на рахунок допомоги ІТ компаніям, які тільки виходять на самостійну гавань, розкривають інформацію, що початково вони фінансуються за допомоги інституцій з США. Більшість індійських бізнес-інкубатор спеціалізується на

вирощуванні ІТ фірм в Індії з подальшим їх продажем в США. Перша ж інкубаційна фірма такого відомого в Індії бізнес-інкубатору, як «Індіаком» – створена зі стартовим капіталом всього в 5 тис дол., через 18 місяців була продана в США за 42 млн. дол. Всього за два роки після свого створення, індійський приватний бізнес-інкубатор «Індіаком», домогся видатних успіхів, як у вирощуванні проривних інноваційних фірм з нуля, так і в отриманні багатомільйонних прибутків від продажу цих фірм. За перші два роки було інкубовано 37 фірм-резидентів, з них 5 фірм продано американським промисловим корпораціям більш ніж за 60 млн. дол.[2].

Ще однією з країн - лідерів, яка посідає найвищі щаблі в рейтингу індексування інновацій серед різних країн світу, стала Фінляндія. Ця країна знову входить в топ-5 в «ГП» як і за даними попередніх років, в 2016 році на 5-му місці. Свій рейтинг країна забезпечила за рахунок таких складових, як вагомі місця в субіндексах інноваційної діяльності: «людський капітал і дослідження» (1-е), «легкість ведення бізнесу» (4-е) тощо. Країна також займає перше місце в двох індикаторах, які також важливі в сфері розвитку інновацій: «верховенство закону» і «легкість врегулювання будь-яких спорів та конфліктів в сфері підприємництва». Фінляндія своїми успіхами спирається на 16 з 21 суб-індексу, в яких замає вищі щаблі в рейтингу топ-10, це наприклад «бізнес-середовища» (1-е), «освіта» (4-е), «інвестиції» (8-е), «інновації у ІТ» (7-е). При оцінці можливих потенціалів зростання та поліпшення рейтингів для Фінляндії помітно в торгівлі, конкуренції, екологічній стійкості (31), новаторство в товарах і послугах (30). Ця країна виступає успішним прикладом, де не тільки приділяється увага стандартним вимірам інновацій, але й можливостям легко реалізовувати інноваційні ідеї сфері бізнесу, фінансів, ІТ, освіти тощо.

В рамках Глобального інноваційного індексу аналітики розподілили країни на три сегменти – лідери, успішні та країни-аутсайтери – в залежності від розміру ВВП на душу населення при оцінці впливу на нього інноваційних ринків. Вище досліджувані країни, звичайно відносяться до країн-лідерів, що ж стосується України – то за останніми показниками, її можемо віднести до країни-аутсайдера, що не може негативно не впливати на інноваційний порт нашої країни.

Україна знаходиться ближче до центру кривої в сегменті «процвітаючих» ефективних інноваторів,

поряд з В'єтнамом, Індією, Філіппінами, Вірменією і Марокко. Але в загальному Індексі інновацій, Україна посіла 56 місце серед 128 країн світу. Найбільш слабкими субіндексами в Індексі інновацій для України є «Політична стабільність і безпека» (125 місце з 128), «Легкість вирішення питань банкрутства» (113 – позаду Гондурасу і Ірану), «Політичне середовище» (123), «ВВП на одиницю використаної енергії» (115 місце слідом за РФ). Також, слабким місцем, є категорія «Інвестиції», де наша країна зайняла 77 місце в індикаторі - «Простота захисту міноритарних акціонерів в ринковій капіталізації національних компаній». За індикатором - «Кількість венчурних інвестицій» - Україна посідає 42 місце. Цікаво, що Глобальний індекс інновацій також враховує деякі культурні індикатори, де нашим слабким місцем є «Кількість знятих художніх фільмів» (на мільйон населення) – 94 місце в рейтингу. В Україні, за багатьма показниками, низький рівень фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. На дослідження виділяються 90 доларів на людину, тоді, як перша п'ятірка Корея, Ізраїль, Фінляндія, Швеція, Японія виділяє на дослідження НДНДДКР від 1,995 дол. США до 1,844 дол. США на одну особу, тому автори звіту внесли Україну на четверте місце знизу за цим показником. Для порівняння - останні місця займає Колумбія (86 дол. США на одну особу), Філіппіни (43 дол. США на одну особу), та В'єтнам (42 дол. США на одну особу).

У групі інноваційного потенціалу країн з доходом нижче середнього, куди входить наша країна, вона зайняла друге місце після сусідньої Молдови. В регіоні «Європа» Україна на 34 місці за субіндексами інноваційності, випереджаючи Македонію (58), Сербію (65), Білорусь (79), Боснію і Герцеговіну (87) і Албанію (92). При цьому наша країна єдина серед європейських країн в загальній рейтингу від 50 до 100, хто хоч трохи поступово покращує свої позиції.

У сучасній Україні спад інноваційної активності пояснюється високим комерційним ризиком вкладення коштів в інноваційну діяльність, пов'язаним з необхідністю великих фінансових витрат при тривалих термінах їх окупності, недосконалістю організаційних принципів і методів фінансово-кредитного забезпечення інноваційних процесів, податкової політики і відставанням нормативно-правової бази фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Перед державою стоїть

завдання щодо створення сприятливих умов для залучення довгострокових ресурсів у економіку, що безпосередньо пов'язане з формуванням організаційно-економічних відносин, для фінансового забезпечення інноваційних процесів.

Вирішення завдань переходу на інноваційний шлях розвитку вимагає розроблення методичного інструментарію та здійснення системних аналітичних досліджень і прогностичних оцінок, особливо в частині ідентифікації параметрів світової інноваційної системи. В Україні є багато наробок стосовно інноваційного розвитку країни. Відомою працею є : Національна доповідь «Інноваційна Україна 2020» [3]. Як свідчать матеріали доповіді, стан інноваційної діяльності в Україні важко вважати задовільним. Незважаючи на наявність значного наукового потенціалу та досвід створення технологічно складної продукції, країна з року в рік втрачає свої позиції на ринках високотехнологічних товарів і послуг, що у сучасному світі розвиваються найбільш динамічно. Ідея економіки, заснованої на знаннях, рушійною силою котрої є інновації, в українському суспільстві була значною мірою дискредитована через неефективні та непослідовні дії влади й анонсування заходів, які так і не було втілено в життя [3].

Нову модель економічного розвитку шукає не лише Україна, а й увесь світ, бо нинішня (існувала останні 200—300 років) яка ґрунтувалася на індустріалізації, важкій промисловості себе вже вичерпала. Саме для цього і існують показники різних рейтингів інноваційної діяльності різних країн світу, за допомоги яких і визначається вектор розвитку інновацій тієї чи іншої кластерної системи в умовах глобалізаційних змін. Інноваційну модель розвитку можемо розглядати як альтернативу нинішній економічній моделі. На жаль, в стратегії сталого розвитку «Україна-2020» немає інновацій. І хоча в дисертаціях українців інноваційна тематика лідирує з великим відривом від решти тем, у них більше риторики. Нові економічні стратегії не мають інноваційної візії. А саме від неї залежить розгортання реформ в країні [4].

Висновки. Таким чином, у підсумку з моменту виходу Глобального інноваційного індексу (GII) в минулому році, світова економіка зіткнулася з рядом проблем, які привели до подальшого зниження рейтингів глобальних прогнозів економічного зростання. В контекст такої невизначеності, країни шукатимуть шляхи для просування світової економіки з нинішньої зони очікування, уникаючи

тривалий сценарій низького зросту, до нових векторів пошуку інноваційної сфери впливу. Інновації стануть важливим компонентом для досягнення цієї мети. Визначити майбутнє України на тривалу перспективу неможливо без розуміння радикальних змін, що відбуваються й відбуватимуться у світовому співтоваристві в умовах подальшої глобалізації, дедалі виразнішого з наданих інформативних показників різних індексів інноваційної ді-

яльності. Виходячи з даного дослідження країни – новатори, які займають найвищі щаблі в рейтингах з дослідження інноваційної діяльності, приділяють свою увагу (втому числі і з фінансової сторони) не тільки розробці інноваційних продуктів та послуг, а й людському фактору, який підвищує конкурентоспроможність країни в глобалізаційному просторі.

ПОСИЛАННЯ:

1. The Global Innovation Index 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report>
2. The «Indiacom» of Business Incubation. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: : <http://www.indiacom.com/>
3. Геєць В.М. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред.В.М. Геєця та ін.// НАН України. – К., 2015. – 336 с.
4. Україну врятують інновації. [Електронний ресурс] / В. Ковальова // Урядовий кур'єр. 2017 р. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/ukrayinu-vryatuyut-innovaciyi/>.

Polishchuk O.V. Innovative trends of development of countries in the conditions of globalization changes / Institute of International Relations, National Aviation University

The article is devoted to scientific research and analysis of global innovation as effective lever of countries' development for further influence on the country's policy in relation to given process.

Keywords: globalization; Innovation; Global innovation index; State programs, economic levers of development; business programs.

Полищук О.В. Инновационные тенденции развития стран в условиях глобализационных изменений / Институт международных отношений Национального авиационного университета

Статья посвящена исследованию и анализу глобальных инноваций, как эффективного рычага развития стран, для дальнейшего влияния на улучшение политики страны в отношении данного процесса.

Ключевые слова: глобализация; инновации; Глобальный инновационный индекс (ГИИ); государственные программы, экономические рычаги развития; бизнес - программы.

Стаття надійшла до редакції: 02.02.2017

Рекомендовано до друку: 27.02.2017